

Cultuurhistorisch onderzoek

Onderzoek Burgemeester van
Zwietenweg, gemeente Woerden

Antea Group

Understanding today.
Improving tomorrow.

projectnummer 0476112

10 oktober 2023

Cultuurhistorisch onderzoek

Onderzoek Burgemeester van Zwietenweg, gemeente Woerden

projectnummer 0476112

10 oktober 2023

Auteurs

P. J. Verhoeven MSc

J. E. M. Mannaerts MSc

Opdrachtgever

Gemeente Woerden

Blekerijlaan 14

3447 GR WOERDEN

datum

10 oktober 2023

beschrijving

vrijgave

Mirelle Brienissen-
Sterkenburg

Inhoudsopgave	3
1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding voor dit onderzoek	4
1.2 Een cultuurhistorisch onderzoek	4
1.3 Planvoornemen	5
2. Beleidskader en juridisch kader	7
2.1 Rijksbeleid	7
2.1.1 Erfgoedwet – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)	7
2.1.2 Besluit ruimtelijke ordening	7
2.1.3 Nationale Omgevingsvisie (NOVI)	7
2.2 Provinciaal beleid	8
2.3 Gemeentelijk beleid	9
3. Historie	10
3.1 Historische ontwikkeling	10
3.2 Historisch kaartmateriaal	13
4. Waardering	17
4.1 Historisch geografische waarden	17
4.2 Historisch (steden)bouwkundige waarden	18
4.3 Aardkundige waarden	24
5. Planeffect en juridische toets	26
5.1 Planeffect	26
5.2 Juridische toets	26
Bibliografie	28

Inleiding

Aanleiding voor dit onderzoek

De gemeente Woerden is voornemens om met een nieuw bestemmingsplan een bedrijventerrein mogelijk te maken aan de Burgemeester van Zwietenweg. Met name MKB-bedrijven met 0-25 medewerkers en 1.000 – 5.000 m² kavelgrootte zullen zich in het gebied vestigen. Om te onderzoeken of en hoe het erfgoedbelang geschaad wordt door deze ontwikkeling, heeft Antea Group in opdracht van de Gemeente Woerden een cultuurhistorisch onderzoek opgesteld. Dit cultuurhistorisch onderzoek is opgesteld om de erfgoedwaarde van het plangebied te onderzoeken en om te onderzoeken of en op welke wijze het erfgoedbelang een belemmering is voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Een cultuurhistorisch onderzoek

Op grond van het Bro (art. 3.6.1.) geldt dat gemeenten verplicht zijn cultuurhistorische waarden mee te wegen bij het opstellen van bestemmingsplannen. In de toelichting van het bestemmingsplan moet beschreven worden hoe het bestemmingsplan met deze waarden omgaat. Op de plankaart kunnen eventuele cultuurhistorische waarden aangeduid worden met een dubbelbestemming en bijbehorende beschermende regels.

Doel en methode

Voorliggend onderzoek voorziet in de Bro-verplichting tot het meewegen van cultuurhistorische waarden. Het onderzoek gaat in op de huidige cultuurhistorische waarden en de wijze waarop het planvoornemen zich tot deze waarden verhoudt.

Binnen de effectbepaling en –beoordeling voor cultuurhistorie wordt onderscheid gemaakt in effecten op de volgende aspecten:

- Historisch geografische waarden (landschappelijke hoofdstructuur, landschappelijke structuren en elementen en historisch groen;
- Historisch stedenbouwkundige waarden (werelderfgoed, beschermd stads- en dorpsgezicht, rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en overige waarden);
- Aardkundige waarden.

De effectbepaling vindt kwalitatief/beschrijvend plaats op basis van expert judgement. Op de eerste plaats wordt de historische situatie en de cultuurhistorische beleidswaarden van het projectgebied geïnventariseerd. Aan de hand van het projectvoornemen binnen de projectgrenzen is bepaald of er waarden worden aangetast en zo ja op welke wijze (fysiek, beleving, samenhang). Tabel 1.1 vat het toetsingskader samen, in de volgende paragrafen wordt het project per aspect beoordeeld en voorzien van een effectscore. Het projectgebied ligt niet in een aardkundig waardevol gebied. Om die reden kunnen effecten op aardkundig waardevolle gebieden op voorhand uitgesloten worden.

Tabel 0.1: Toetsingskader cultuurhistorie

Cultuurhistorische aspecten	Kwaliteit	Methode	Criterium
Historische geografie - Historisch-landschappelijke hoofdstructuur - Historisch-landschappelijke structuren en elementen - Historisch groen	Fysieke kwaliteit	Kwalitatief	Fysieke aantasting van waarden
	Beleefde kwaliteit	Kwalitatief	Aantasting van de belevingswaarde
	Inhoudelijke kwaliteit	Kwalitatief	Aantasting van de samenhang
Historische (steden)bouwkunde - UNESCO-werelderfgoed - Beschermd stads en dorpsgezicht - Rijksmonumenten - Gemeentelijke monumenten	Fysieke kwaliteit	Kwalitatief	Fysieke aantasting van waarden
	Beleefde kwaliteit	Kwalitatief	Aantasting van de belevingswaarde
	Inhoudelijke kwaliteit	Kwalitatief	Aantasting van de samenhang en informatiewaarde
Aardkundige waarden	-	-	-

Planvoornemen

De gemeente Woerden wil 9 hectare schuifruimte realiseren voor lokale bedrijven die willen groeien. Deze schuifruimte wordt mogelijk gemaakt door de ontwikkeling van bedrijventerrein Burgemeester van Zwietenweg in Woerden en de Putkop in Harmelen. Deze ambitie staat ook verwoord in het coalitieakkoord van 'Duurzaam en daadkrachtig midden in de samenleving' van 5 juni 2018. Op 28 januari 2021 heeft de gemeenteraad bedrijventerrein Burgemeester van Zwietenweg aangewezen als schuifruimte.

Het plangebied van bedrijventerrein Burgemeester van Zwietenweg bevindt zich ten zuiden van de kern Woerden. Aan de noordzijde van het plangebied is de Kromwijkerdijk gelegen, ten westen de Burgemeester van Zwietenweg en aan de zuidzijde de A12. Aan de oostzijde zijn agrarische percelen gelegen. Op een afstand van circa 1,2 ten oosten van het plangebied ligt het bedrijventerrein Polanen. Het plangebied ligt in de gemeente Woerden, en maakt onderdeel uit van de regio U16. De belangrijkste transportassen rondom het plangebied zijn de A12 en de Burgemeester van Zwietenweg. Het station van Woerden ligt korte afstand van het plangebied.

Het plangebied heeft voornamelijk een agrarische bestemming en is zodoende ook in gebruik als grasland. Er bevindt zich momenteel in het plangebied ook een agrarisch bedrijf. Daarnaast zijn er sloten in het plangebied aanwezig. Het plangebied is hoofdzakelijk onverhard, met uitzondering van de opstallen en bedrijfswoning behorend bij de rijksmonumentale boerderij 'Vlooswijk' (Kromwijkerdijk 15) in het noorden van het plangebied (rijksmonument 25.995). Aan de Kromwijkerdijk 18, direct ten noorden van de locatie, is een tweede rijksmonument gevestigd. Het gaat om de boerderij 'Leeuwenstein' (rijksmonument 25.996). Aan de Kromwijkerdijk zijn geen gemeentelijke monumenten gelegen.

Het plangebied valt onder de werkingssfeer van het vigerende gemeentelijk plan, bestemmingsplan 'Landelijk gebied Woerden, Kamerik, Zegveld' (vastgesteld d.d. 03-07-2008). In het bestemmingsplan zijn de gronden voorzien van de enkelbestemming 'agrarisch – landschappelijke waarde'. Op grond hiervan zijn de beoogde bedrijfsactiviteiten niet toegestaan, waardoor de ontwikkeling niet zonder meer mogelijk is. Voor deze ontwikkeling wordt om die reden een nieuw bestemmingsplan opgesteld dat een kader biedt voor de ontwikkeling van de bedrijvigheid.

Figuur 0.1 Ligging plangebied (Bron: Cyclomedia).

Figuur 0.2 Concept verbeelding van het bestemmingsplan.

Figuur 0.3 Bovenaanzicht toekomstige situatie bedrijventerrein (bron: Stedenbouwkundig plan, 2022).

Beleidskader en juridisch kader

Rijksbeleid

Erfgoedwet – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

Per 1 juli 2016 is de Erfgoedwet in werking getreden. De Erfgoedwet vervangt meerdere wetten en regelingen, waaronder de Monumentenwet 1988. De wet- en regelgeving op rijksniveau rondom cultureel erfgoed is erin vastgelegd (voor o.a. de bescherming van rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten blijft tot inwerkingtreding van de Omgevingswet de Monumentenwet 1988 vigeren). De Erfgoedwet is het belangrijkste sectorale instrument voor de bescherming van cultureel erfgoed. In de Erfgoedwet is geregeld hoe monumenten aangewezen kunnen worden als beschermd monument. De wet heeft betrekking op gebouwen en objecten, stads- en dorpsgezichten, archeologische waarden en op het uitvoeren van archeologisch onderzoek.

Monumenten moeten van belang zijn door hun schoonheid, de wetenschappelijke en/of hun cultuurhistorische betekenis. Een monument kan worden aangewezen als rijksmonument wanneer het aan bovenstaande voldoet en als het een nationale, unieke waarde heeft. Vanuit de Erfgoedwet volgen in de Wabo voorschriften voor het wijzigen, verstoren, afbreken of verplaatsen van een beschermd monument (Wabo art. 2.1, lid 1, onder f). Die voorschriften houden in dat er niets aan het monument mag worden veranderd zonder voorafgaande vergunning. Die vergunning kan slechts verleend worden indien het monumentale belang zich niet verzet tegen de ontwikkeling (Wabo art. 2.15). Deze vergunning moet op voorhand worden aangevraagd bij het bevoegd gezag en wordt getoetst langs de Ministeriële regeling omgevingsrecht (Mor).

Voor een bestemmingsplanprocedure dient slechts aangetoond te worden dat het bestemmingsplan ‘niet evident onuitvoerbaar’ is. Kort gezegd dient in deze fase aangetoond te worden dat er géén bestemmingen mogelijk gemaakt worden waarvoor géén vergunning verleend kan worden. Dat betekent dus dat het belang van de monumentenzorg niet geschaad mag worden.

Besluit ruimtelijke ordening

Cultuurhistorische waarden dienen uitdrukkelijk te worden meegewogen bij het vaststellen van bestemmingsplannen. Dat betekent dat gemeenten een analyse moeten verrichten van de cultuurhistorische waarden in een bestemmingsplangebied en moeten aangeven welke conclusies ze daar aan verbinden en op welke wijze ze deze waarden borgen in het bestemmingsplan.

Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

De NOVI is de integrale nationale beleidsvisie conform de Omgevingswet en hanteert dan ook dezelfde brede opvatting van het begrip fysieke leefomgeving: de natuurlijke omgeving met grote wateren en natuurlandschappen, agrarische cultuurlandschappen, de gebouwde omgeving met steden, dorpen, bedrijventerreinen, netwerken en infrastructuur voor het verkeer van personen, goederen, data, stoffen en energie, en het cultureel erfgoed. De ontwikkeling van de leefomgeving moet zo veel als mogelijk in balans zijn met bescherming van waarden als gezondheid, veiligheid, landschap, natuur, cultureel erfgoed, leefomgevingskwaliteit en milieukwaliteit. Om die reden is “het behouden en versterken van cultureel erfgoed en landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van (inter)nationaal belang” tot nationaal belang benoemd. Ook het nationaal belang “het realiseren van een goede leefomgevingskwaliteit” benadrukt het erfgoedbelang.

De zorg voor het behoud van cultureel erfgoed en van werelderfgoed is het werkterrein van alle overheden. Daarbij gelden de verplichtingen die voortvloeien uit het verdrag van Granada, het verdrag van Valletta, het Europees landschapsverdrag en het Werelderfgoedverdrag. Het Rijk is verantwoordelijk voor een goed functionerend (wettelijk) systeem voor erfgoed en leefomgeving. De sturing vanuit het Rijk beperkt zich door de verantwoordelijkheid van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) tot behoud van cultureel erfgoed in de vorm van rijksmonumenten en werelderfgoed (middels eerder beschreven Erfgoedwet).

Provinciaal beleid

Cultureel erfgoed is een onderdeel van het cultuurbeleid van de Provincie Utrecht. De Provincie behoudt en ontwikkelt het erfgoed en maakt het toegankelijk voor publiek. De provincie ziet het Utrechts erfgoed als belangrijk onderdeel van de Utrechtse identiteit en wil dit erfgoed behouden, benutten, ontsluiten, beleefbaar en toegankelijk maken.

Voor gebouwd erfgoed is het rijkskader het relevante juridische kader. De provincie heeft in haar verordening daarnaast regels opgenomen voor de bescherming van aardkundig waardevolle gebieden en voor historisch geografische waarden.

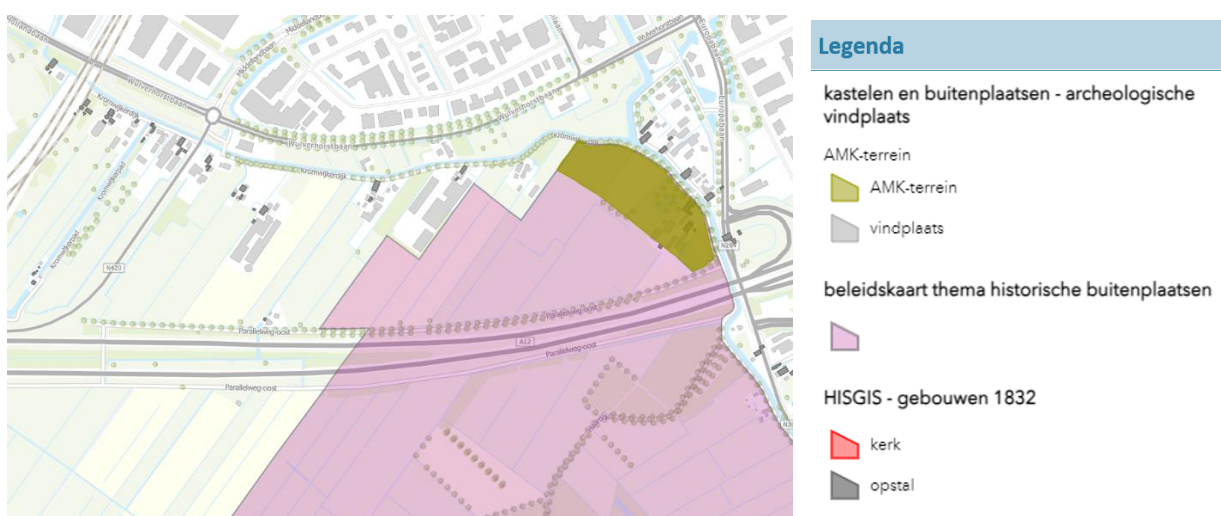
Historisch geografische waarden

Op grond van de Omgevingsverordening Utrecht zijn gemeenten verplicht om in bestemmingsplannen gelegen in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur rekening te houden met de waarden van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur. In bredere zin verplicht te verordening tot het beschrijven van cultuurhistorische waarden en het meewegen van cultuurhistorische waarden (vergelijkbaar met de verplichting vanuit het Bro).

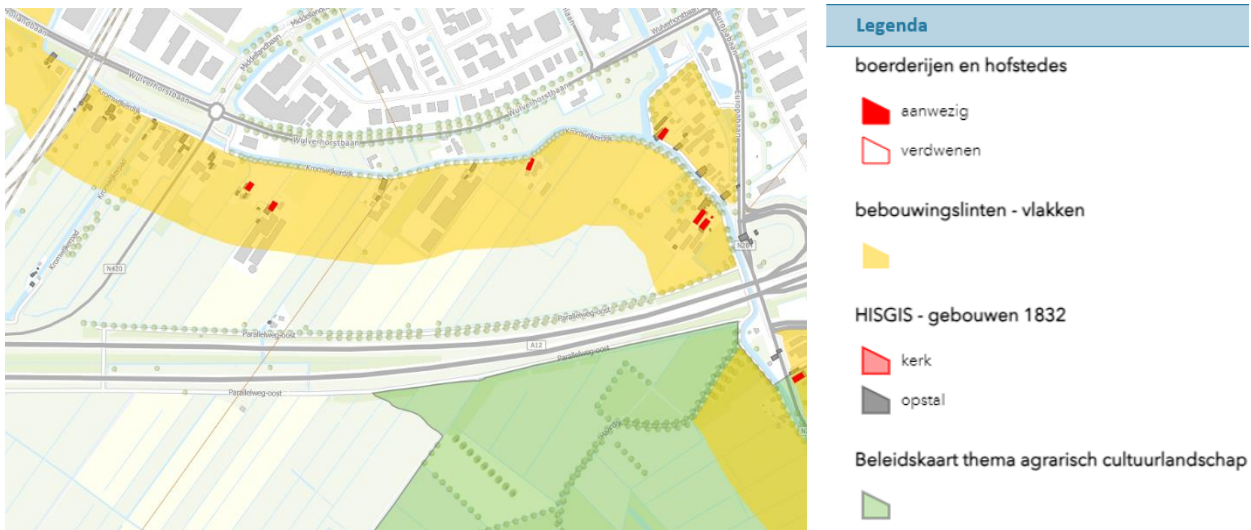
Als waarden van de Cultuurhistorische hoofdstructuur gelden (per thema), de volgende kernkwaliteiten. Die kernkwaliteiten zijn nader uitgewerkt in Bijlage 14 bij de verordening:

- de Historische buitenplaatszone, die bestaat uit de deelgebieden Stichtse Lustwarande, Langbroekerwetering, Vecht, Amersfoortseweg (Wegh der Weegen), Laagte van Pijnenburg, Valleilandgoederen, Amelisweerd, Kasteel de Haar, Landgoed Linschoten, Maarsbergse Flank en Prattenburg-Remmerstein;
- het Militair erfgoed, dat bestaat uit de deelgebieden Nieuwe Hollandse Waterlinie, Oude Hollandsche Waterlinie, Grebbelinie en Soesterberg en omgeving;
- het Agrarisch cultuurlandschap, dat bestaat uit de deelgebieden Lopikerwaard, Kockengen-Kamerik-Zegveld, Westbroek, Linschoten, Ronde Venen, Soester Eng, Cope-ontginningscomplex Hei- en Boeicop e.o. en Zouweboezem;
- de Historische infrastructuur, die bestaat uit de deelgebieden Route Impériale, Via Regia en Wegh der Weegen; en
- de Archeologisch waardevolle zone, die bestaat uit de deelgebieden Utrechtse Heuvelrug, Limes en Dorestad.

Het plangebied is nabij een van de gebieden (Landgoed Linschoten, onder a) gelegen en is tevens nabij het agrarisch cultuurlandschap Linschoten (onder c) gelegen. Toetsing aan de cultuurhistorische hoofdstructuur is daardoor niet nodig. Wel verplicht de provinciale verordening tot het meewegen van wel in het plangebied aanwezige cultuurhistorische waarden.

Figuur 0.1 Topografische kaart: Provinciaal thema Historische buitenplaatsen (Cultuurhistorische Atlas Provincie Utrecht).

Figuur 0.2 Topografische kaart: Provinciaal thema Agrarisch Cultuurlandschap (Cultuurhistorische Atlas Provincie Utrecht).

Landschappen

De provincie Utrecht heeft een zevental Landschappen aangewezen: Landschap Eemland, Landschap Gelderse Vallei, Landschap Groene Hart, Landschap Rivierengebied en Landschap Utrechtse Heuvelrug. Een bestemmingsplan dat betrekking heeft op een gebied gelegen in zo'n landschap moet regels bevatten ter bescherming van de voorkomende kernkwaliteiten en geen bestemmingen of regels die nieuwe activiteiten toestaan die de kernkwaliteiten onevenredig aantasten.

De locatie valt binnen het Utrechts landschap "Groene Hart". Hier zijn openheid, het weidekarakter, de landschappelijke diversiteit en rust en stilte de wezenlijke kernkwaliteiten. In deze memo wordt hierdoor specifiek op deze kernkwaliteiten getoetst.

Gemeentelijk beleid

Welstandsnota

De gemeente Woerden heeft de mogelijkheid om via de welstandsnota te sturen op de verschijningsvorm van ruimtelijke ontwikkelingen. Voor grote (her)ontwikkelingsprojecten is in de Welstandsnota (2009) bepaald dat er nieuwe welstandscriteria worden opgesteld. Om de verschijningsvorm van de ruimtelijke ontwikkeling te sturen, is het gebruikelijk om de criteria te definiëren in het stedenbouwkundig plan.

Landschapsontwikkelingsplan

Het landschapsontwikkelingsplan (2011) van de gemeente Woerden benadrukt het behouden en versterken van cultuurhistorische- en archeologische waarden die karakter geven aan het Woerdense landschap, zoals slotenpatronen, (ontginnings)linten en belangrijke monumenten. Binnen het betreffende plangebied heeft het landschapsontwikkelingsplan geen relevantie.

Erfgoedverordening

De Erfgoedverordening (2015) van de gemeente Woerden is niet van toepassing, aangezien het plangebied zelf grotendeels onbebouwd is en gemeentelijke- en rijksmonumenten betreft. Niettemin zijn er direct rondom het plangebied rijksmonumenten aanwezig, en deze omliggende omgeving draagt bij aan de cultuurhistorische waarde van het plangebied.

Historie

Historische ontwikkeling

Het gebied rondom Woerden is historisch te linken aan de ligging op de stroomrug van de Oude Rijn die na de laatste ijstijd door Nederland meanderde. Woerden ligt op de plaats waar de stroomrug van de Linschotenstroom samenkwam met de Oude Rijn. De natuurlijke kleiruggen en oeverwallen van de Rijn waren aantrekkelijke locaties voor vroege nederzettingen vanwege hun verhoogde ligging ten opzichte van het omringende moerasachtige terrein. In de bronstijd (circa 2000-800 v.Chr.) en ijzertijd (circa 800-12 v.Chr.) werd op verschillende plaatsen in deze zone geleefd.

In de Romeinse tijd werd de Oude Rijn ingericht als noordgrens of Limes van het Romeinse Rijk.¹ Op strategische plekken werden forten gebouwd, zoals bij Woerden. Woerden profiteerde van zijn ligging aan de samenvloeiing van de Rijn en de Oude Rijn, waardoor het een strategisch knooppunt was voor handel en transport. De verdedigingswerken waren met elkaar verbonden door een doorgaande weg over de oeverwal. De resten van Romeinse forten (*castella*), grenswegen, kampdorpen, grafvelden en boerderijen zijn afgedekt door kleilagen. Archeologische opgravingen in en rondom Woerden hebben tal van Romeinse artefacten aan het licht gebracht.²

Agrarische geschiedenis

De veenachtige gebieden in het buitengebied van Woerden behielden gedurende geruime tijd hun natuurlijke, ongerepte staat als moerassig land dat niet bedrijvig werd benut. Vanaf omstreeks het jaar 1000 zette de grote verandering in, toen het aangrenzende veengebied in gebruik werd genomen. Aanvankelijk vertoonden de ontginningen vanaf de stroomrug een ongeorganiseerde aanpak, bekend als 'vrije opstrek'. De onregelmatige verkaveling wijst daar in de regel op. In de vroege middeleeuwen werd de eerste bebouwing opgericht langs deze ontginningslinten. Na verloop van tijd evolueerden de ontginningen echter naar een meer gestructureerde vorm, die bekendstaat als de 'cope-ontginningen'.³ Vanuit de oevers van de rivieren en vanuit nieuwe ontginningsassen werden op georganiseerde wijze sloten in het uitgestrekte veengebied gegraven die lange, strookvormige percelen omsloten. Zo kreeg het gebied, ook wel het 'Groene Hart' genoemd, zijn karakteristieke veenweidelandschap dat ook tegenwoordig nog goed zichtbaar is.

Het plangebied is onderdeel van de polder Wulverhorst die in de twaalfde eeuw in ontginning werd gebracht.⁴ De polders zijn ontgonnen vanuit het riviertje de Linschoten in westelijke richting; ze voerden hun overtollig water via de Lange Linschoten, de Korte Linschoten en de Kromwijkerwetering af naar de Oude Rijn. Het gebied is gelegen in het noorden van deze polder. De Kromwijkerdijk en bijbehorende wetering vormen de noordelijke begrenzing van de polder.

Na de inpoldering van het gebied werden diverse agrarische activiteiten geïntroduceerd. Landbouwers begonnen met de teelt van gewassen, waaronder granen zoals tarwe, haver en gerst, en later werden ook gewassen als aardappelen en suikerbieten verbouwd. Veeteelt, met inbegrip van melkveehouderij, rundvee en schapenteelt, kreeg eveneens een rol. De diversificatie van agrarische activiteiten droeg bij aan de welvaart en economische groei van de regio. Woerden, dat sinds 1372 stadsrechten genoot, plukte de vruchten van zijn gunstige ligging op het knooppunt van belangrijke transportroutes over zowel land als water.

De veengronden werden direct na de eerste ontginning in gebruik genomen als bouwland, maar al vrij snel schakelde men over op veeteelt en werden de gronden ingericht als grasland. Het veen is vanaf de eerste ontginning gaan inklinken doordat het werd ontwaterd. Het volume nam daarmee af. Dit proces werd nog versterkt doordat het veen oxideerde als gevolg van toetreding van lucht. Gevolg was dat het maaiveld daalde en het gebied te nat werd voor akkerbouw. Dit proces leidde ertoe dat in de loop van de veertiende- en vijftiende eeuw het bouwland grotendeels uit de veengebieden verdween. Boeren zochten aanvullende inkomsten in bijvoorbeeld turfwinning, scheepvaart of verbouw van hennep.

¹ Vos, W., E. Blom & T. Hazenberg, 2010.

² Idem.

³ Blom, J. & E. Lamberts, 2006.

⁴ Haartsen, A., 2003.

Agrarische specialisatie

Het was echter in het begin van de vijftiende eeuw dat de poldermolen zijn intrede deed in West-Nederland, waardoor men in staat was om met windkracht het water uit de afwateringssloten omhoog te brengen door middel van een scheprad. Door deze technische innovatie kon de waterhuishouding aanzienlijk worden verbeterd en werd het land beter geschikt voor veehouderij. De aanleg van een complex systeem van molengangen en boezemwateren maakte het mogelijk dat de veengebieden tot op heden voor de landbouw behouden konden blijven. Er moesten daartoe nieuwe molenweteringen gegraven worden en boezemgebieden worden ingericht voor tijdelijke opvang, alvorens het water kon worden geloosd op de rivieren. Om het veen te draineren, werden er sloten gegraven die haaks op de rivier liepen en steeds dieper het veengebied in reikten. Dit leidde tot de vorming van brede sloten die de boerderijerven en landpercelen in het veenweidegebied van elkaar scheidden.

Figuur 0.1: Kaart van "t hooghe Heymraedschap vanden Lande van Woerden", 1739. Kromwijkerwetering is reeds duidelijk in beeld (bron: RHC Rijnstreek Archief).

Daarnaast bracht de verbetering in de waterbeheersing echter ook een verandering in de economische focus met zich mee. In de loop van de zestiende eeuw werd de verkoop van zuivel van doorslaggevend belang voor een rendabele bedrijfsvoering.⁵ De boeren, die aanvankelijk graan en hennep verbouwen, gaan geleidelijk over op veeteelt: als wei- en hooiland is het ontgronde (veen)land nog wel te gebruiken. De stalling van het vee, de opslag van wintervoer en de zuivelbereiding aan huis leidden tot aanpassingen in de inrichting van de boerderijen. Laag langhuis boerderijen zijn een kenmerkend type boerderijarchitectuur dat voorkomt in de provincie Utrecht. Ze zijn vernoemd naar hun opvallende bouwstijl, die wordt gekenmerkt door een langwerpige plattegrond waarbij het woongedeelte en de schuur onder één dak zijn geïntegreerd. Deze eenvoudige en traditionele structuur bood boeren een praktische oplossing om dicht bij hun landbouwactiviteiten te wonen en te werken, met de dieren vaak in de schuur aan de ene kant van het gebouw en het woongedeelte aan de andere kant. In nabijheid van het plangebied bevinden zich twee zeventiende-eeuwse laag langhuis boerderijen van het type laag langhuis die zijn aangewezen als rijksmonumenten. Het betreft 'Leeuwenstein' (Kromwijkerdijk 18) en 'Vlooswijk' (Kromwijkerdijk 15).

⁵ Idem.

Figuur 0.2: C. J. Th., Schut, Gezicht op de toegangspoort van de boerderij Oudersvrucht (Kromwijkerdijk 15) tussen Woerden en Linschoten (bron: Het Utrechtsarchief).

Eind negentiende eeuw werden de molens successievelijk vervangen door gemalen, aangedreven door stoom, gevolgd door diesel en elektriciteit. In de negentiende- en twintigste eeuw ontwikkelden zich bij Utrecht en Woerden industriezones langs het water, rond Woerden lagen vooral veel pannen- en steenbakkerijen. Ook kaaspakhuizen waren (en zijn nog) rijk vertegenwoordigd. De aanleg van nieuwe infrastructuur had in de negentiende eeuw nog weinig invloed op de betekenis van het historische rivierlint.

Moderne ontwikkelingen

Utrecht was altijd al de stad vanwaar en waarnaartoe handelsstromen liepen. De landbouw en de infrastructuur waren gericht op de ontsluiting van de stad. Vanaf de negentiende eeuw is dit verder opgeschaald met de aanleg van de verschillende kanalen, sporen en later de autosnelwegen. Het aanleggen van kanalen en de implementatie van waterbeheerssystemen, zoals gemalen en sluizen, waren van vitaal belang om de waterhuishouding in het veengebied te reguleren wat de kwaliteit van het grasland ten goede kwam. Deze infrastructurele maatregelen dienden ter voorkoming van overstromingen en het tegengaan van bodemdaling. De aanleg van spoorwegen in de negentiende eeuw bracht aanzienlijke veranderingen in de infrastructuur teweeg. De spoorlijnen creëerden verbindingen tussen Woerden en andere steden, wat resulteerde in een efficiënter transport van landbouwproducten en aanzienlijke economische invloed op de regio.⁶ Op regionaal schaalniveau springen de snelwegen het meest in het oog. Deze heeft een zeer bepalende rol in het plangebied gespeeld. Niet langer vormde het gebied langs de Kromwijkerwetering een logisch onderdeel van de Polder Wulverhorst, maar was de relatie met de stad Woerden ineens logischer. De komst van de snelweg leidde er tevens toe dat de stad Woerden de gelegenheid kreeg om verder uit te breiden. De aanleg van de A12 had grote gevolgen voor de oorspronkelijke grootte van de kavels en het polderlandschap. Ten zuiden van de A12 heeft de landbouw zich tamelijk goed weten te handhaven, maar tussen de A12 en Woerden heeft stedelijke ontwikkeling veel van de agrarische activiteiten beëindigd en daarbij horende sporen uitgewist. De infrastructurele ontwikkelingen bevorderden de handel en transport in de regio, echter leidde dit tot een verarming van het historische landschap.

De modernisering van boerderijen in de regio was een gevolg van de moderne ontwikkelingen, wat op zijn beurt leidde tot aanpassingen in zowel de architectuur als het uiterlijk van boerderijgebouwen. Nieuwe schuren, stallen en opslagfaciliteiten werden gebouwd om tegemoet te komen aan de veranderende behoeften van de bestaande en opkomende landbouwbedrijven. Tijdens de negentiende- en twintigste eeuw verdwenen veel kleine landschapselementen als gevolg van moderne ontwikkelingen, en de natuurlijke waarden namen aanzienlijk af. Desondanks zijn de weidse uitzichten, de rust en het gevoel van openheid nog steeds aanwezig.

⁶ Hamoen, R., 1995.

Historisch kaartmateriaal

Historisch kaartmateriaal biedt waardevolle inzichten in de ontwikkeling van een gebied door de tijd heen. Hieronder is het relevante historische kaartmateriaal opgenomen. Dit geeft een beeld van de ontwikkeling van het gebied.

Figuur 0.3 Detail topografische kaart 'Rhenolandia' 1647-1664 (bron: Novus atlas absolutissimus).

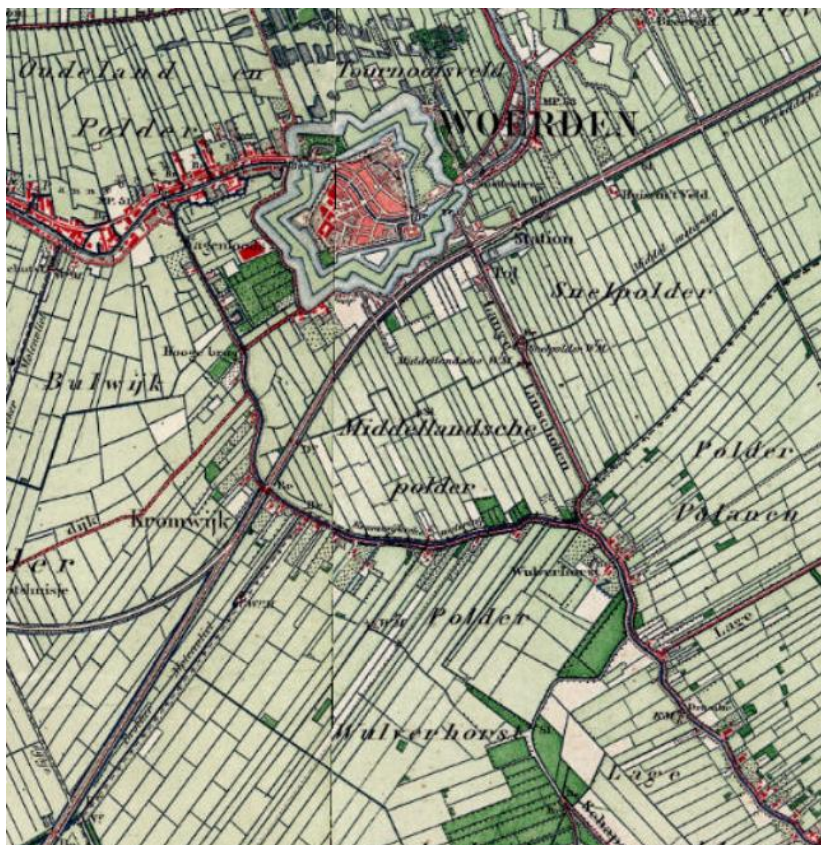
Figuur 0.4 Detail topografische kaart 'Ultraiectini Dominii tabula' 1725 (bron: Universiteit Utrecht).

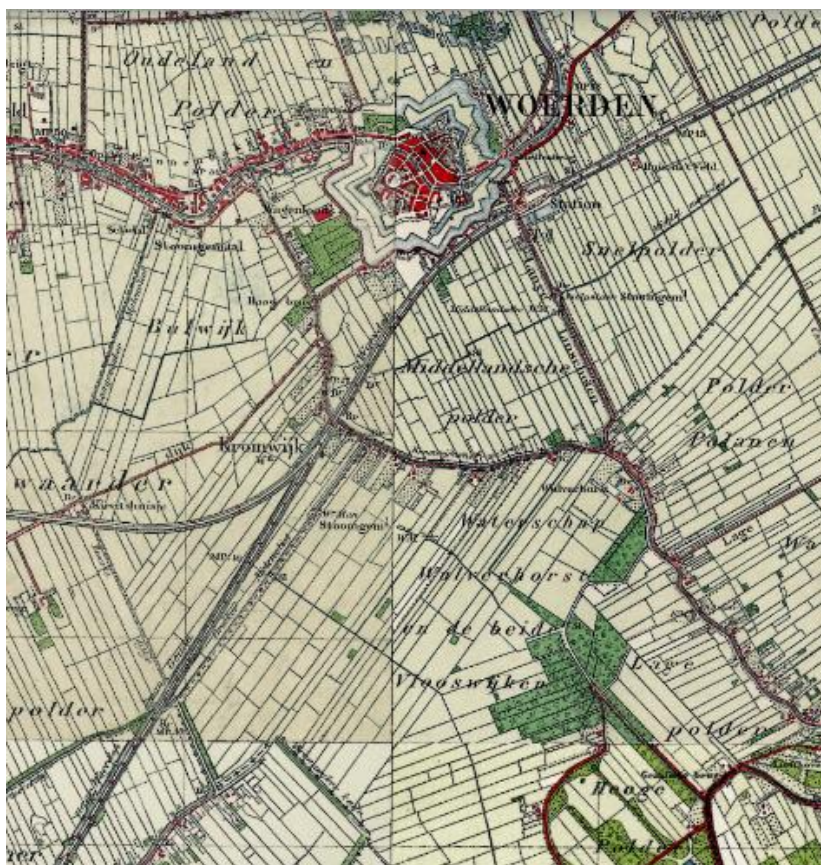
Figuur 0.5 Detail topografische kaart "'t hooghe Heymraedtschap vanden Rynland" (1745) (bron: Utrecht Universiteit).

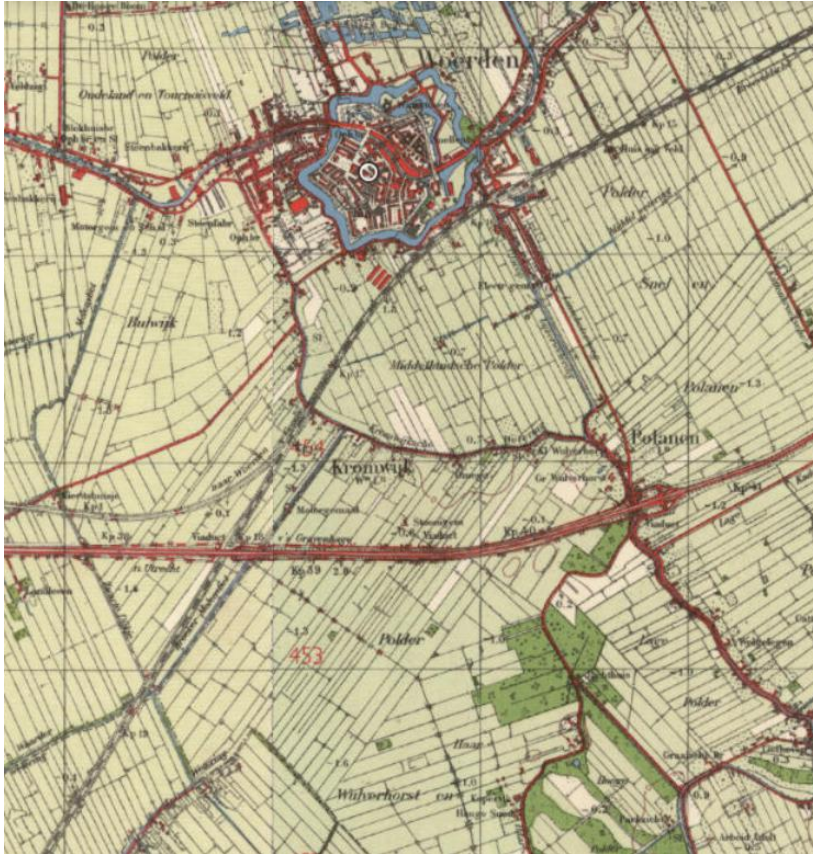
Figuur 0.6 Detail topografische kaart 'Kaart van het Hoogheemraadschap van Rijnland' 1855 (bron: Utrecht Universiteit).

Figuur 0.7 Detail topografische kaart van Woerden, 1885 (bron: Topografisch Bureau).

Figuur 0.8 Detail van topografische kaart van Woerden, 1921 (bron: Topografisch Bureau).

16

Waardering

Historisch geografische waarden

Het plangebied vertegenwoordigt een hoge cultuurhistorische waarde als representatie van een twaalfde-eeuwse veenontginning. In de loop der tijd heeft de exacte opzet van de polder enigszins aan waarde ingeleverd doordat enkele dwarssloten en kopse sloten gedempt zijn. De huidige verschijningsvorm van het landschap met langgerekte percelen is terug te voeren tot de twaalfde eeuw, toen begonnen werd met de ontginning van het landschap. Sindsdien is de strookverkaveling nauwelijks gewijzigd. De structuur van het landschap is nog enigszins als middeleeuwse ontginning herkenbaar. Daarmee is het geheel van de landschappelijke structuur waardevol. Enige nuance is hier echter wel op z'n plaats: de polder Wulverhorst is in vergelijking met de twaalfde-eeuwse cope-ontginningen (zoals bij Kamerik – Zegveld) of de Linschoter ontginningen minder waardevol, zeker gezien de recente verstoringen.

De historisch geografische waarde op “vlakniveau” ligt met name in:

- de aanwezige ontginningsstructuur, waaronder begrepen de strokenverkaveling en lintbebouwing;
- het waterbeheersingssysteem, waaronder begrepen het systeem met dwarssloten, weteringen en vlieten;
- de weidsheid en openheid

Als structuurdragers van het historisch landschap zijn de volgende zaken van belang:

De Kromwijkerwetering

Niet binnen het plangebied gelegen, maar ten noorden van het gebied loopt de Kromwijkerwetering, van waaruit de ontginning van het gebied is gestart. Meest waarschijnlijk is dit een gegraven waterloop uit de periode van de Grote Ontginning (minder waarschijnlijk is een natuurlijke verbinding). De waterloop had een belangrijke rol in de waterhuishouding en gaf structuur aan de ontginning van het landschap. De waardevolle bebouwing is langs de wetering gelegen.

Figuur 0.1: Beeld van de Kromwijkerwetering (bron: CHW gemeente Woerden).

Broekermolenvliet

De westzijde van het plangebied wordt begrensd door de Broekermolenvliet. Via deze watergang werd het overtollige water vanuit het gebied naar de Kromwijkerwetering (en daarna de Oude Rijn) gepompt.

Moderne structuren

Het gebied is goed bewaard gebleven maar in waarde aangetast door de aanleg van de A12 in de twintigste eeuw en de aanleg van de N240 in de periode 2012-2018.

Historisch (steden)bouwkundige waarden

Het plangebied zelf is voor een groot deel onbebouwd, maar houdt wel relatie met twee aan de Kromwijkerdijk gelegen rijksmonumenten. Direct langs de Kromwijkerwetering en Kromwijkerdijk zijn verschillende gebouwen van stedenbouwkundige waarde gelegen, waaronder de eerdergenoemde rijksmonumentale boerderijen en een molenrestant. Alle waarden zijn hieronder puntsgewijs weergegeven.

Ten noorden van het plangebied zijn twee rijksmonumenten gelegen, dit betreft de boerderijen 'Vlooswijk' op Kromwijkerdijk 15 en 'Leeuwenstein' op Kromwijkerdijk 18.

Voor de rijksmonumenten geldt dat, op grond van de Erfgoedwet (met verwijzingen naar de Monumentenwet 1988) en op grond van Wabo artikel 2.15 een omgevingsvergunning slechts verleend kan worden indien het monumentale belang zich hiertegen niet verzet. Voor andere historisch waardevolle bebouwing is in beginsel geen wettelijk regime van toepassing.

Ten westen van het plangebied, bevindt zich de Broeker Molenvliet, waarin de Broeker Molen gelegen was.⁷ De locatie wordt ten westen begrensd door een molen en is ook op de kaart uit 1690 te zien. Sinds de zestiende eeuw bevond zich op deze locatie een poldermolen, maar verdween in 1874 door een verwoestende brand. Een jaar later verscheen een nieuwe molen, in 1927 werd deze weer afgebroken.⁸ In 1928 werd het onderstel van de molen herbouwd door het bestuur van het Waterschap Papekop Diemerbroek, resulterend in een uniek molenrestant.

Rijksmonumenten

Kromwijkerdijk 15

Net buiten het plangebied ligt de rijksmonumentale boerderij Vlooswijk. De boerderij stamt uit de zeventiende eeuw en bevindt zich aan de westelijke oever van de Lange Linschoten, ten noorden van de Rijksweg A12.

De boerderij bevindt zich op een aanzienlijke afstand van de smalle Kromwijkerdijk, waar twee opvallende gemetselde hekpijlers met opmerkelijke versieringen dienen als opvallende markering. Deze donkerroodbruine handvormstenen hekpijlers werden in opdracht Cornelis van Vlooswijck (1601-1687) in 1650 vervaardigd⁹, de toenmalige eigenaar van het landgoed en tevens meerdere keren burgemeester van Amsterdam. Opvallend zijn de bekroningen van natuurstenen figuren op de hekpijlers, geschilderd in roomkleur, die ogen op geknotte boomstammen. Boven deze figuren hangen sierlijke draperieën waarop wapenschilden zijn bevestigd. De wapenschilden zijn in meerdere kleuren beschilderd en vertegenwoordigen de familiewapens van de Heer van Vlooswijck en zijn vrouw Anna van Hoorn.¹⁰

Een pittoreske oprijlaan geeft toegang tot het type boerderij laag langhuis. Over de jaren heen is het terrein uitgebreid met stallen en andere bijgebouwen, maar de oorspronkelijke boerderijwoning en de poort werden aangewezen als rijksmonumenten en zijn bewaard gebleven. In 1982 werd de boerderij hersteld.¹¹

⁷ De Nederlandse Gemalen Stichting.

⁸ Molendatabase.

⁹ Woerdense Courant (1977).

¹⁰ Woerdense Courant (1978).

¹¹ Apell, R., 1983.

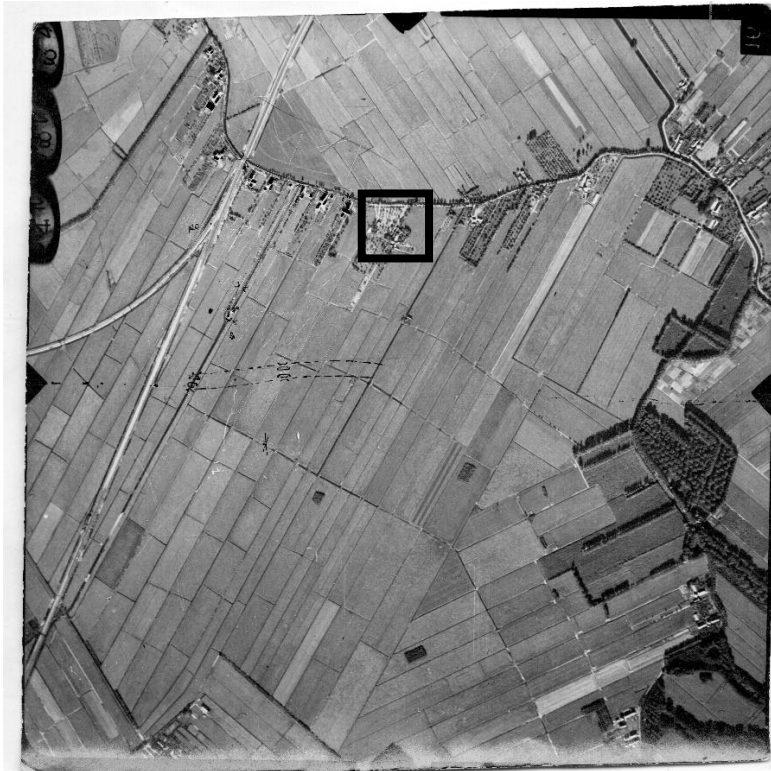
Figuur 0.2 'de heerlijkheid Vlooswyk by Woerden 1729' door L. P. Surrurier (naar een veel oudere afbeelding van voor 1650 gemaakt).¹² Gezicht op de boerderij op het terrein van de heerlijkheid Vlooswijk bij Montfoort (bron: Het Utrechtsarchief).

Historische ontwikkeling aan de hand van kadasterfoto's

De historische evolutie van boerderij Vlooswijk verschaft inzicht in haar bestaande cultuurhistorische waarde. Aan de hand van kadastrale foto's uit 1936 en 1967 en de huidige situatie zal een beschouwing worden opgesteld van de boerderij in de context van de cultuurhistorie.

Een boerenbedrijf bestaat doorgaans uit een hoofdgebouw dat vaak wordt aangeduid als de 'boerderij,' vergezeld van meerdere bijgebouwen. Binnen de boerderij worden zowel woongedeelten als bedrijfsruimten aangetroffen. De opslag van voorraden, zoals hooi of de oogst, kon plaatsvinden op de zolder van het hoofdgebouw of in afzonderlijke constructies zoals een hooiberg.

¹² Woerdense Courant (1958).

Figuur 0.3 Kadastrale foto (1936) (bron: Kadasterkaarten).

Figuur 0.4 Uitsnede kadastrale foto (1936). Rood: Boerderij 'Vlooswijk', geel: oprijlaan, oranje: hekpijlers, lichtblauw: houten boenhok, groen: hooiberg (bron: Kadasterkaarten).

De kadastrale foto uit 1936 biedt een overzicht van boerderij Vlooswijk, waarbij zowel het hoofdgebouw als de oprijlaan, met de uit 1650 daterende hekpijlers¹³, en de verkavelingsstructuur duidelijk identificeerbaar zijn. Echter, zijn eventuele bijgebouwen, zoals de hooiberg en het boenhok, niet zeer evident zichtbaar op deze

¹³ Woerdense Courant (1977).

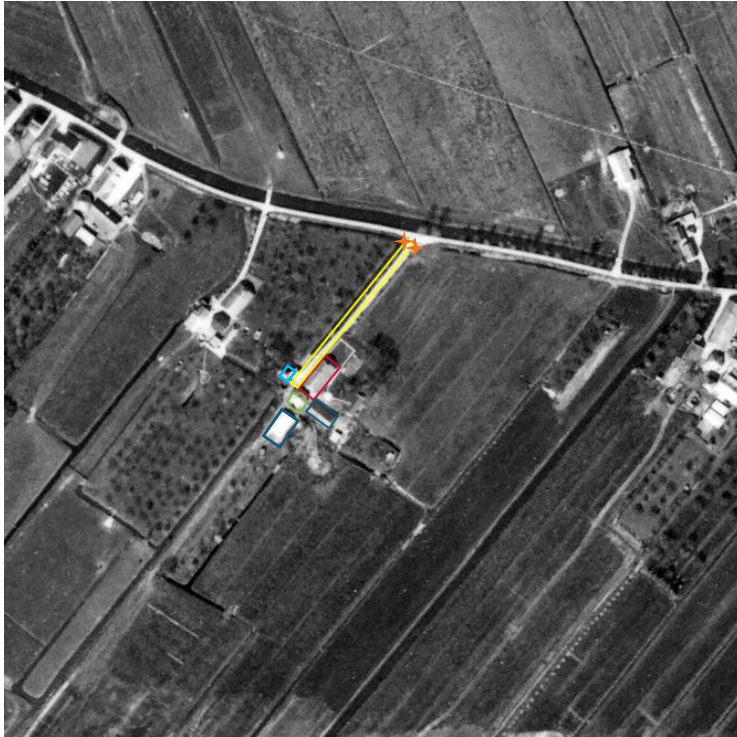
foto. Uit historische bronnen blijkt dat in 1950 het houten boenhok, de ingang van de boerderij en de stal opnieuw zijn opgebouwd.¹⁴ Het houten boenhok is toen gedemonteerd en vervangen door een stenen constructie op dezelfde plaats.

Op de kadastrale foto van het einde van de jaren zestig (1967) wordt een meer gedetailleerde beschouwing geboden van de boerderij en haar bijgebouwen. De hoofdboerderij, gekenmerkt door het type laag langhuis, is waarneembaar. Daarnaast is de toegangsweg rechtgetrokken. Eveneens waarneembaar zijn de eerder geïnventariseerde bijgebouwen, waaronder de hooiberg en het boenhok. Ten zuiden van de boerderij valt een uitbreiding waar te nemen, Ook wel aangeduid als de varkensschuur.

Figuur 0.5 Kadastrale foto (1967) (bron: Kadasterkaarten).

¹⁴ De IJsselbode (1982).

Figuur 0.6 Uitsnede kadastrale foto (1967). Rood: Boerderij 'Vlooswijk', geel: oprijlaan, oranje: hekpijlers, lichtblauw: boenhok, donkerblauw; twee rechthoekige bijgebouwen (hoogstwaarschijnlijk varkensschuur (links) en schuur (achter)), groen: hooiberg (bron: Kadasterkaarten).

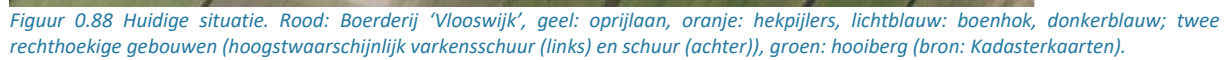

Figuur 0.7 Rijksmonumentale boerderij 'Vlooswijk', Kromwijkerdijk 15, 1969 (bron: Beeldbank Rijksdienst Cultureel Erfgoed). Duidelijk waarneembaar is de hooiberg gelegen achter de boerderij.

In de huidige situatie is duidelijk waarneembaar dat er een uitbreiding heeft plaatsgevonden bij de authentieke boerderij Vlooswijk. De boerderij, die in 1973 werd aangewezen als een rijksmonument, vertoont een onmiskenbaar herkenbaar karakter. Tevens valt het reeds vermelde boenhok op, alsook de varkensschuur linksachter de boerderij. De breedte van de doorgang op de oprijlaan is aanzienlijk vergroot in vergelijking met de situatie in 1936 en 1967. Dit staat in verband met de demontage van de monumentale hekpijlers tussen 1977 en 1978¹⁵, gevolgd door de heropbouw van de pijlers op een nieuwe locatie, die zich beduidend verder van de Kromwijkerdijk bevindt.¹⁶ Daarnaast zijn er enkele gebouwen achter de boerderij opgericht ten behoeve van de uit te voeren werkzaamheden. Eenzelfde constructie als de eerdergenoemde hooiberg, is eveneens zichtbaar, zij het dat zo'n zelfde constructie zich nu op een nieuwe locatie bevindt.

¹⁵ Woerdense Courant (1978).

¹⁶ Meijer, P., 2002.

Figuur 0.9 Rijksmonumentale boerderij 'Vlooswijk', Kromwijkerdijk 15, heden (bron: Rijksmonumenten).

Net als boerderij Vlooswijk, stamt boerderij Leeuwenstein uit de zeventiende eeuw. De boerderij Leeuwenstein bevindt zich aan de noordkant van Vlooswijk. Leeuwenstein dat als rijksmonument is geclassificeerd, heeft betrekking tot het gebied van het plan. De hekpijlers van Vlooswijk en Leeuwenstein voeren dezelfde steensoort,

wijze van metselen en wapens.¹⁷ Op de bekroningen zijn gebeeldhouwde schildhoudende leeuwen te zien, geschilderd in een roomkleur en dragend bijbehorende wapenschilden die meerdere kleuren bevatten.¹⁸ Ook in dit geval is de ruimte tussen de pijlers aanzienlijk vergroot en ontbreken de oorspronkelijke hekvleugels. De toegevoegde hekvleugels, zijstukken en andere elementen dragen niet bij aan het behoud van het historische karakter.

Figuur 0.10 Kromwijkerdijk 18, 1969 (bron: Beeldbank Rijksdienst Cultureel Erfgoed)

Figuur 0.11 Kromwijkerdijk 18, heden (bron: Rijksmonumenten)

Aardkundige waarden

In het plangebied zijn geen wezenlijke aardkundige waarden gelegen.

¹⁷ Idem.

¹⁸ Woerdense Courant (1978).

Figuur 0.192 Uitsnede uit de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Woerden. De structuurdragende historisch geografische lijnen in geel. In rood en blauw historisch waardevolle bebouwing. (bron: Provinciaal Agrarisch cultuurlandschap, Utrecht)

Planeffect en juridische toets

Planeffect

De ontwikkeling is gesitueerd in het laatste stukje cultuurlandschap tussen Woerden en de A12. De ontwikkeling tast in beginsel geen beschermde waarden historisch geografische of historisch stedenbouwkundige waarden aan. De planlocatie is gelegen buiten de beschermde zoneringen van de Oude Hollandse Waterlinie (die ten oosten van Linschoten ligt) en de Linschoter ontginningen. Ook rijksmonumentale boerderijen 'Vlooswijk' en 'Leeuwenstein' en de restanten van het gemaal blijven gespaard in de ontwikkeling. De voorgenomen bestemmingswijziging schaadt de monumentale waarde van de boerderij en de poort niet.

Het landschap rondom het plangebied kenmerkt zich door een halfopen karakter, met afwisseling tussen afgegrensde buitenplaatsen en open weilanden met boerderijen. De historische samenhang van het plangebied met de polder Wulverhorst waar het gebied onderdeel van is nu al lastig leesbaar (door de ligging van de A12). Wel cultuurhistorisch waardevol is de relatie met de Kromwijkerwetering en de daar gelegen bebouwing, waaronder de rijksmonumentale boerderijen Vlooswijk en Leeuwenstein. Bovendien worden enkele zichtassen en zichtrelaties rondom het plangebied beschouwd als van cultuurhistorische betekenis. Langs de Kromwijkerdijk blijven enkele percelen onbebouwd, waardoor er een weids uitzicht is op het omliggende polderlandschap. Dit uitgestrekte uitzicht wordt alleen onderbroken door het zicht op de snelweg. In het zuidwesten van het plangebied, langs de Burgemeester van Zwietenweg, biedt de weg een weids uitzicht op het gebied, omdat deze weg hoger gelegen is nadat deze de spoorlijn heeft gekruist. Het zicht vanuit de lintbebouwing ten noorden van het plangebied, waar vanuit de historie juist openheid de voorkeur geniet, wordt door het planvoornemen aangetast. Daarnaast doet de bebouwing afbreuk aan de integriteit van de aanwezige ontginningsstructuur, namelijk de herkenbaarheid van de stroken en het waterbeheersingssysteem, namelijk de herkenbaarheid van de dwarssloten.

Bebouwing van het gebied tast de erfgoedwaarde van het historische landschap aan. Tegelijkertijd dient meegewogen te worden of dit gerelateerd aan andere locaties een relatief geschikte locatie is om een dergelijke uitbreiding te doen. Door het bebouwen van deze locatie blijven locaties ten zuiden van de A12 gespaard.

Bebouwing van het gebied tast de erfgoedwaarde van het historische landschap aan. Tegelijkertijd dient meegewogen te worden of dit gerelateerd aan andere locaties een gunstige locatie is om een dergelijke uitbreiding te doen. Vanuit dat perspectief geldt dat dit een gunstige locatie is. Daarmee blijven locaties ten zuiden van de A12 gespaard. Dat betekent niet dat de wel degelijk aanwezige historische sporen zomaar mogen worden uitgewist. De cultuurhistorische waarden die in het bestaande bestemmingsplan zijn weergegeven, zoals de vrije opstreckende verkavelingsstructuur, kenmerkende groenstructuren, watergangen en waardevolle lintbebouwing en zijn nog steeds actueel. Het verdient aanbeveling om in de opzet van het nieuwe bedrijventerrein rekening te houden met de opzet van het historisch landschap. Hier kan bijvoorbeeld door de oriëntatie van de percelen op ingespeeld worden. De bestaande cultuurhistorische waarden kunnen in het nieuwe bestemmingsplan worden beschermd door een reeks maatregelen te implementeren. Dit omvat de identificatie van waardevolle structuren en historische gebouwen en bijgebouwen, het actief aanmoedigen van herbestemming, het opstellen van duidelijke richtlijnen voor het behoud van open ruimtes, het erkennen van het polderlandschap als waardevol erfgoed en de implementatie van beleid dat de kenmerken van dit landschap behoudt. Bovendien is het van belang om draagvlak te creëren voor het behoud van erfgoed door bewustwording te bevorderen en stakeholders te betrekken. Het instellen van een effectief monitoring- en handhavingssysteem is van cruciaal belang om te waarborgen dat de cultuurhistorische waarden daadwerkelijk worden beschermd.

Het bereiken van een evenwicht tussen het behoud van cultureel erfgoed en de behoeften van stedelijke ontwikkeling is een complexe uitdaging die nauwgezet moet worden aangepakt. Het vergt zorgvuldige planning en coördinatie om ervoor te zorgen dat de historische en culturele integriteit van een gebied behouden blijft, zelfs te midden van stedelijke groei en ontwikkeling.

Juridische toets

Gelet op bovenstaande waarden- en effectbeschrijving is voldoende informatie voorhanden om invulling te geven aan artikel 2.1.6., lid 5, sub a van het Bro (een beschrijving van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden rekening is gehouden). Deze informatie dient opgenomen te worden in

de toelichting van het bestemmingsplan. Het is niet nodig om op de verbeelding cultuurhistorische waarden te verbeelden.

Gelet op de beschermingsregimes vanuit de Erfgoedwet (rijksmonumenten, UNESCO Werelderfgoed) en de provincie (agrarisch cultuurlandschap van de Linschoter ontginningen en het landschap van Waterlinies) maakt het bestemmingsplan geen activiteiten mogelijk die de beschreven waarden aantasten. Er is dus géén Wabovergunning voor het aantasten van een rijksmonument benodigd.

Gelet op de ligging binnen de in Bijlage 15 van de Omgevingsverordening beschreven zone 'Groene Hart' is wel een nadere afweging nodig. Bij ontwikkelingen in het landschap van het Groene Hart staat het bevorderen van de diversiteit op het schaalniveau van de verschillende landschappen centraal. Enkel en alleen het accent leggen op rust en stilte doet geen recht aan het Groene Hart. Daarbij ligt de focus op het vergroten van de contrasten in rust en dynamiek tussen de agrarische landschappen van de velden en de dynamische landschappen van de oude stroomruggen. Het plangebied neemt een lastige positie in dat perspectief: het is weliswaar op een overgangszone gelegen, maar de huidige herkenbaarheid daarvan is erg matig door de ligging van de A12. De bouw van een bedrijventerrein verbetert de herkenbaarheid van de overgang van de stroomrug naar polder beslist niet, maar gezien de huidige kwaliteiten is dat effect verwaarloosbaar.

In juridische zin staat het aspect erfgoed de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan, rekening houdend met bovenstaande kanttekeningen, niet in de weg.

Bibliografie

Apell, R., 'Monumentenrestauraties in de provincie Utrecht in de jaren 1980, 1981 en 1982' in: *De Vereniging Oud-Utrecht Jaarboek 1983* (1983), pp. 126-167.

Blom, J., E. Lamberts, *Geschiedenis van de Nederlanden*, 2006.

Haartsen, A., *Het land van Woerden*, 2003.

Hamoen, R., 'Het station van Woerden', *Heemtjdinghen* 31 (1995) 1, pp. 1-8.

IJsselbode, 'Monumenten te Linschoten', in: IJsselbode (08-06-1982), <RHC Rijnstreek en Lopikerwaard (09-10-2023)>.

Meijer, P., 'Hekken in Nederland', *Rijksdienst voor de Monumentenzorg*, 2002.

Molendatabase, *Molen Polder Papekop & Diemerbroek (1e)*, <Woerden (26-09-2023)>.

Nederlandse Gemalen Stichting, Papekop en Diemerbroek, *Papekop en Diemerbroek* <NGS (gemalen.nl) (28-09-2023)>.

Vos, W., E. Blom & T. Hazenberg, *Romeinen in Woerden. Het archeologische onderzoek naar de militaire bezetting en de scheepvaart van Laurium*, 2010.

Woerdense Courant, 'Aanzien van Kromwijk verbeterd door restauratie hekpalen', in: Woerdense Courant (20-07-1978), <RHC Rijnstreek en Lopikerwaard (09-10-2023)>.

Woerdense Courant, 'Restauratie inritpalen Kromwijk', in: Woerdense Courant (06-01-1977), <RHC Rijnstreek en Lopikerwaard (09-10-2023)>.

Woerdense Courant, 'Uit de historie van Linschoten: Vlooswijk', in: Woerdense Courant (24-01-1958), <RHC Rijnstreek en Lopikerwaard (09-10-2023)>.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Monitorweg 29
1322 BK Almere
Postbus 10044
1301 AA Almere
T. +31 6 22 60 44 11
E. Juliette.Mannaerts@AnteaGroup.nl

Copyright © 2023

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct een melding te maken bij security@antegroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontlelen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

www.anteagroup.nl